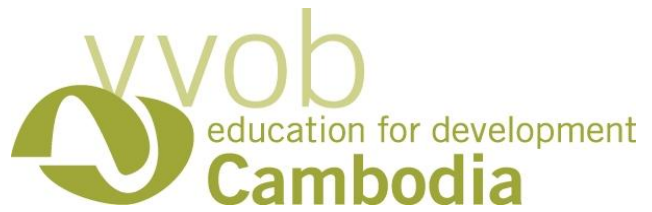

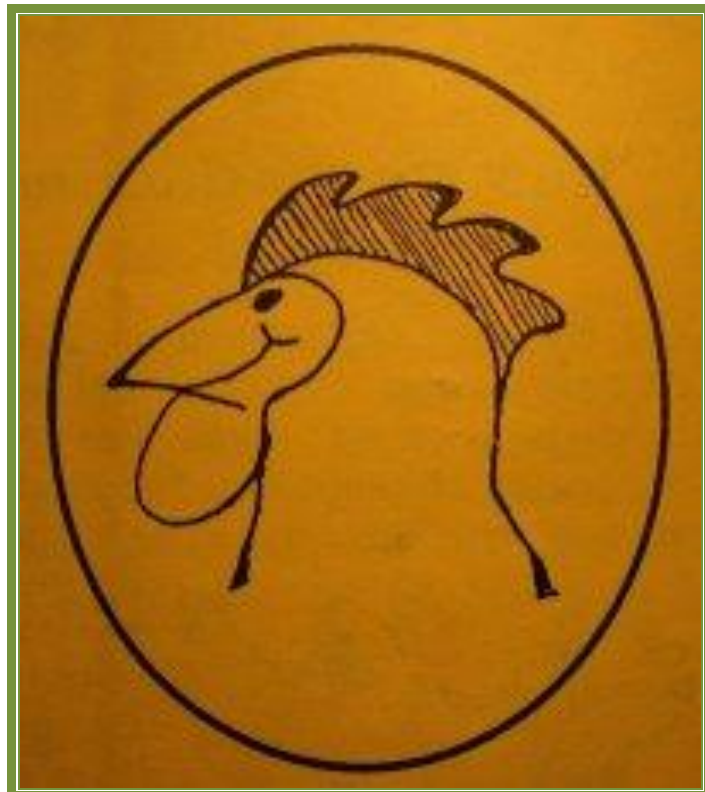
ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងនេសាទ

គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់អ្នកសម្របសម្រួល

ស្តីអំពី

ការចិញ្ចឹមមាន់ជានិរន្តរៈ

គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់អ្នកសម្របសម្រួល ស្តីអំពី ការចិញ្ចឹមមាន ជាលក្ខណៈគ្រួសារ

បោះពុម្ពផ្សាយដោយ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

បោះពុម្ពនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១២ (បោះពុម្ពលើកទី១)

បោះពុម្ព និងតម្លើងជាសៀវភៅដោយ ក្រុមហ៊ុន Invent កម្ពុជា

ឯកសារនេះត្រូវបានចងក្រង និងបោះពុម្ពផ្សាយក្រោមការឧបត្ថម្ភផ្នែកថវិការបស់អគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ និងជំនួយមនុស្សធម៌ (DGD) និងជំនួយផ្នែកបច្ចេកទេសរបស់ការិយាល័យហ្វែរីស៍សម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ និងជំនួយការបច្ចេកទេស (VVOB) ។

ឯកសារនេះក៏អាចទាញយកមកប្រើប្រាស់បានពីគេហទំព័រនេះ៖ www.telecentercambodia.org និង www.maff.gov.kh

កំណត់សម្គាល់កម្មសិទ្ធិបញ្ញា

រាល់ការបោះពុម្ពផ្សាយឯកសារត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអនុលោមតាមអាជ្ញាប័ណ្ណ៖

Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike 3.0 Unported License

លើកលែងតែឯកសារដែលមិនបានរាប់បញ្ចូល និងបញ្ជីរក្សាសិទ្ធិខាងក្រោម។ មានន័យថា អ្នកអាចចែកចាយ ថតចម្លង ប្រែសម្រួល និងយកលំនាំតាមឯកសារនេះក្នុងន័យមិនរកកម្រៃដោយពុំចាំបាច់ស្នើសុំការអនុញ្ញាត ជាមុនពីអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយឡើយ តែប្រសិនបើអ្នកបង្កើត/កែប្រែឱ្យអ្នកត្រូវតែសុំអាជ្ញាប័ណ្ណពីម្ចាស់ដើមក្នុង លក្ខខណ្ឌដូចគ្នាដែលបានបញ្ជាក់ខាងលើ ។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីអាជ្ញាប័ណ្ណខាងលើ សូមចូលទៅកាន់គេហទំព័រ

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

ឯកសារមិនរាប់បញ្ចូល និងរក្សាសិទ្ធិ

ឯកសារមួយចំនួនក្នុងការបោះពុម្ពផ្សាយនេះមិនស្ថិតក្រោមអាជ្ញាប័ណ្ណខាងលើឡើយ។ ទាំងនេះគឺជាឯកសារ របស់ភាគីទី៣ ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយត្រឹមត្រូវ និងទទួលបានការអនុញ្ញាត។ អ្នកបោះពុម្ពផ្សាយមិន ទទួលខុសត្រូវចំពោះលក្ខខណ្ឌច្បាប់ណាមួយ (រួមបញ្ចូលទាំងការធ្វេសប្រហែស) ចំពោះការបាត់បង់ ឬខូចខាត ដែលកើតមានឡើងដោយសារការប្រើប្រាស់ផ្នែកណាមួយនៃឯកសារដែលទទួលបានពីភាគីទី៣ឡើយ។

ខ្លឹមសារនៃការបោះពុម្ពផ្សាយនេះមិនស្ថិតក្រោមការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋាភិបាលវិបលហ្សិកឡើយ។

មាតិកា

លេខកថា	២
សេចក្តីផ្តើមអំណរគុណ	៤
Acknowledgement	៥
I. សេចក្តីផ្តើម	៦
១. ការចិញ្ចឹមមាន់នៅប្រទេសកម្ពុជា	៦
២. ដំណើរការនៃការផលិតស្បូវរ៉េនា	៦
៣. គោលបំណងនៃការផលិតស្បូវរ៉េនាគោល	៨
៤. ការប្រកាសយេនឌ័រនៅក្នុងការងារចិញ្ចឹមមាន់	១០
II. ដំណើរការវគ្គបណ្តុះបណ្តាលអំពីការកែលម្អបច្ចេកទេសចិញ្ចឹមមាន់ជា លក្ខណៈគ្រួសារ	១២
ជំពូកទី ១៖ ការចាប់ផ្តើមវគ្គ	១២
ជំពូកទី ២៖ ការសាងសង់ទ្រុង និង ការថែទាំ	២១
ជំពូកទី ៣៖ ការជ្រើសរើសពូជ	៣៦
ជំពូកទី៤៖ ការផ្សំ និង ផ្តល់ចំណីឱ្យមាន់	៤៤
ជំពូកទី ៥៖ ជំងឺសំខាន់ៗដែលជួបប្រទះក្នុងការចិញ្ចឹមមាន់	៦១
ជំពូកទី ៦៖ ការវិនាសសេដ្ឋកិច្ច	៧៣
ជំពូកទី ៧៖ ផលប៉ះពាល់នៃការចិញ្ចឹមមាន់លើបរិស្ថាន	៨០

លទ្ធផល

មាន់គឺជាប្រភពសាច់សំបូរទៅដោយប្រូតេអ៊ីនដែលប្រជាជនកម្ពុជាប្រើប្រាស់ជាអាហារនៅក្នុងគ្រួសារ ហើយប្រជាជនកម្ពុជាយើងចូលចិត្តចិញ្ចឹមព្រោះវាងាយស្រួលចិញ្ចឹម និងនៅក្បែរផ្ទះ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតវាជាប្រភពចំណូលសម្រាប់គ្រួសារដ៏សំខាន់មួយក្រៅពីដំណាំស្រូវនិងដំណាំរួមផ្សំផ្សេងៗទៀត ។

ប៉ុន្តែការចិញ្ចឹមមាន់របស់ប្រជាកសិករកម្ពុជាពុំទាន់មានលក្ខណៈបច្ចេកទេសត្រឹមត្រូវនៅឡើយទេគឺថាប្រជាកសិករចិញ្ចឹមតាមទំលាប់ និងបែបយថាផល ដោយពុំមានទ្រុង ឬរបងសម្រាប់បង្ហាង ឬដាក់មាន់ឡើយ ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យមានងាយទទួលរងនូវការឆ្លងជម្ងឺផ្សេងៗ ជាពិសេសជំងឺ ផ្កាសាយ បក្សីធ្វើឲ្យខាតបង់ និងបាត់បង់ប្រភពចំណូលគ្រួសារ ព្រមទាំងបង្កឲ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ពួកគាត់ពីការឆ្លងជំងឺពីមាន់ទៀតផង។

មួយវិញទៀតការលើកកម្ពស់ និងផ្សព្វផ្សាយចំណេះដឹង បច្ចេកទេសចិញ្ចឹមមាន់ដល់ក្រុមកសិករនោះក៏ពុំទាន់បានទូលំទូលាយដែរដោយហេតុថាចំណេះដឹង និងជំនាញរបស់មន្ត្រីផ្សព្វផ្សាយទាំងថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់ខេត្តនៅមានកម្រិត។ ដូច្នេះដើម្បីចូលរួមដោះស្រាយនូវរាល់បញ្ហាខាងលើនេះឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងឲ្យកាន់តែទទួលបានជោគជ័យអង្គការ វីវីអូប៊ី (VVOB = សមាគមផ្លែមីស ដើម្បីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ និងជំនួយការបច្ចេកទេស) ក្នុងកិច្ចសហការជាមួយនាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្មនៃក្រសួងកសិកម្មរុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងជាពិសេសមន្ទីរកសិកម្មខេត្តកណ្តាល បានរៀបចំចងក្រងគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ អ្នកសម្របសម្រួលវគ្គបណ្តុះបណ្តាលស្តីពី ការចិញ្ចឹមមាន់ជាលក្ខណៈគ្រួសារ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីចូលរួមបង្កើនចំណេះដឹង និងជំនាញដល់អ្នកសម្របសម្រួល ព្រមទាំងអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត សម្រាប់ផ្ទេរនូវបច្ចេកទេសថ្មីៗដល់កសិករប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ សំដៅជម្រុញការចិញ្ចឹមមាន់ជាលក្ខណៈគ្រួសារសម្រាប់គ្រួសារកសិករនៅកម្ពុជាឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង។

គោលការណ៍ណែនាំនេះមានពន្យល់បកស្រាយជាជំហានៗអំពីរបៀបដែលអ្នកសម្របសម្រួលជាមួយកសិករក្នុងពេលបណ្តុះបណ្តាល ដោយប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រសាលារៀនស្រែកសិករលើ "ការចិញ្ចឹមមាន់ជាលក្ខណៈគ្រួសារ" ទាំងទ្រឹស្តី បទពិសោធន៍ និងអនុវត្តផ្ទាល់។ លើសពីនេះទៀត ការយល់ដឹងពីយេនឌ័រនិងបរិស្ថានក៏ត្រូវបានគិតគូរដាក់បញ្ចូលក្នុងគោលការណ៍ណែនាំនេះផងដែរក្នុងគោលបំណងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីការចូលរួមដោយស្មើភាពគ្នារវាងបុរសនិងស្ត្រី ចំណែកឯបរិស្ថានគឺផ្ដោតទៅលើវិធីសាស្ត្រការចិញ្ចឹមមាន់តាមបែបធម្មជាតិ។

នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម និងមន្ទីរកសិកម្មខេត្តកណ្តាលសូមសម្តែងនូវការគោរព និងដឹងគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតចំពោះរដ្ឋាភិបាលប៉ូលហ្សិក តាមរយៈអង្គការវីវីអូប៊ី (VVOB) ប្រចាំប្រទេសកម្ពុជាដែលបានសហការណ៍យ៉ាងជិតស្និទ្ធក្នុងការគាំទ្រទាំងថវិកា និង

ចូលរួមរៀបរៀងចងក្រង ធ្វើតេស្តសាកល្បង កែសម្រួលគោលការណ៍ណែនាំនេះឱ្យលេចចេញជារូប
រាងឡើងពិតប្រាកដ។

នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម មន្ទីរកសិកម្មខេត្តកណ្តាល និង
អង្គការវីអូប៊ី (VVOB) ប្រចាំប្រទេសកម្ពុជាសង្ឃឹមជឿជាក់យ៉ាងមុតមាំថាសៀវភៅគោលការណ៍ណែ
នាំនេះនឹងជួយផ្តល់នូវទស្សនទានថ្មីៗ រួមទាំងវិធីសាស្ត្រ សម្រាប់ការបណ្តុះបណ្តាលប្រកបដោយប្រ
សិទ្ធភាពខ្ពស់សម្រាប់អ្នកសម្របសម្រួលនិងដៃគូអនុវត្តផ្សេងៗទៀតដែលកំពុងធ្វើការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា
ក្នុងការផ្ទេរនូវចំណេះដឹងដល់កសិករនិងដើម្បីចូលរួមជម្រុញលើកស្ទួយដល់ការចិញ្ចឹមមាន់ជាលក្ខណៈគ្រួសារ។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី..... ខែ..... ឆ្នាំ២០១២

អគ្គនាយកនៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម

សុ- ខនប្បធិគុណ

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

សៀវភៅគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់មន្ត្រីផ្សព្វផ្សាយនេះ គឺជាផ្នែកមួយនៃបណ្តុំសៀវភៅដែលត្រូវបានរៀបចំ ផលិតឡើង តាមរយៈកម្មវិធីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសេវាកម្មផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មហៅកាត់ថាកម្មវិធីអ៊ីមេដ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០០៨ រហូតដល់ ឆ្នាំ២០១២នេះ។ កម្មវិធីអ៊ីមេដបានអនុវត្តសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ក្រោមការគ្រប់គ្រង និងណែនាំដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ ជាពិសេសអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម និងនាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម។ កម្មវិធីនេះត្រូវបានអនុវត្តដោយមន្ទីរកសិកម្មខេត្តកណ្តាលដោយមានការគាំទ្រ និងផ្តល់ជំនួយការបច្ចេកទេសពីអង្គការ វីអិចស៊ី ប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា។

សៀវភៅគោលការណ៍ណែនាំនេះលេចចេញជារូបរាងឡើង ដោយសារតែមានការជួយជ្រោមជ្រែងពីដៃគូពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយតាមរយៈនៃការធ្វើតេស្តសាកល្បង និងពិសោធន៍ជាគម្រោងក្នុងដំណាក់កាលសាកល្បងមួយ និងជាពិសេសដោយសារតែមានក្រុមការងារបច្ចេកទេស ដែលរួមមានអ្នកជំនាញការពិចារណាជាតិ ខេត្ត និងស្រុកបានចូលរួមផ្តល់យោបល់កែលម្អយ៉ាងផុលផុស។ អង្គការវីអិចស៊ីសូមសម្តែងនូវការគោរព និងដឹងគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដែលបានខិតខំជួយជ្រោមជ្រែងក្នុងដំណើរការនៃការរៀបចំបង្កើតសៀវភៅ គោលការណ៍ណែនាំនេះឡើង។ នេះជាការបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់ថាវាបានកើតឡើងដោយសារតែមានកិច្ចសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធរវាងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទជាមួយនឹងអង្គការវីអិចស៊ីតាមរយៈកម្មវិធីអ៊ីមេដ។

អង្គការវីអិចស៊ីប្រចាំប្រទេសកម្ពុជាក៏សូមថ្លែងអំណរគុណផងដែរ ចំពោះរដ្ឋាភិបាលនៃសមាគមផ្លែមីស៍ និងប្រទេសប៊ែលហ្ស៊ិច ដែលបានផ្តល់ជំនួយថវិកា សម្រាប់ការអនុវត្តកម្មវិធីអ៊ីមេដ។

ជាទីបញ្ចប់ យើងខ្ញុំសូមជូនពរដល់មន្ត្រីផ្សព្វផ្សាយទាំងអស់ឱ្យបានទទួលជោគជ័យក្នុងការប្រើប្រាស់សៀវភៅគោលការណ៍ណែនាំនេះ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការចិញ្ចឹមមាន់ជាលក្ខណៈគ្រួសារនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី..... ខែ..... ឆ្នាំ២០១២

Jan Geusens

ប្រធានគ្រប់គ្រងកម្មវិធី
នៃអង្គការវីអិចស៊ីប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា

Acknowledgement

This manual for extension workers is part of a series of manuals that were developed during the Improving Agricultural Extension (ImAgE) programme that ran from 2008 to 2012. The programme was implemented under the supervision and guidance of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, in particular the General Directorate of Agriculture and its Department of Agricultural Extension. The implementation was done by the Provincial Department of Agriculture of Kandal with the support and technical assistance of VVOB Cambodia.

This manual came into existence with the help of all partners involved after a period of try-outs and piloting. In particular the technical working groups consisting of experts at national, provincial and district level contributed greatly. VVOB Cambodia would like to express its sincere gratitude and deepest respect to the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries for its strong commitment during this process. The manual is a clear evidence of the close cooperation between MAFF and VVOB throughout the programme.

VVOB Cambodia would also like to thank the Belgian and Flemish governments for providing the funding for the implementation of the ImAgE programme.

We wish the extension workers success in the use of this training manual for the improvement of family-scale chicken rearing throughout Cambodia.

Phnom Penh, July 2012

Jan Geusens
Programme Manager
VVOB Cambodia

I. សេចក្តីផ្តើម

១. ការចិញ្ចឹមមាន់នៅប្រទេសកម្ពុជា

សម្រាប់ប្រជាកសិករខ្មែរ ការចិញ្ចឹមសត្វ (គោ-ក្របី ជ្រូក មាន់-ទា) គឺជាការងារសំខាន់មួយ បន្ទាប់ពីការធ្វើស្រែចម្ការដើម្បីបង្កើនប្រាក់ចំណូលសម្រាប់គ្រួសារ និងបង្កភាពងាយស្រួលដល់ជីវភាព ប្រចាំថ្ងៃ។ បើប្រៀបធៀបការចិញ្ចឹមមាន់ជាមួយនឹងការចិញ្ចឹមសត្វផ្សេងៗទៀត ដូចជាជ្រូក គោ ក្របី ឃើញថាវាងាយស្រួលជាង។

ក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វ ស្ត្រីគឺជាអ្នកដើរតួនាទីយ៉ាងសកម្ម និងសមស្របសម្រាប់ជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ របស់ពួកគាត់។ ដូចនេះការងារចិញ្ចឹមមាន់អាចនិយាយបានថាជាការងារមួយ ដែលមានភាពងាយស្រួលបំផុតសម្រាប់ស្ត្រីពីព្រោះស្ត្រីអាចធ្វើការងារនេះនៅជុំវិញលំនៅឋានរបស់ខ្លួន។

ប្រជាជននៅជនបទ ចូលចិត្តចិញ្ចឹមមាន់ជាលក្ខណៈគ្រួសារយ៉ាងតិច ៥-៥ក្បាល/គ្រួសារ ទុក សម្រាប់បរិភោគនិងលក់ដូរខ្លះៗ។ តាមធម្មតាកសិករចិញ្ចឹមតាមទំលាប់ព្រៃលែងឱ្យដើរកចំណីដោយខ្លួន វា គ្មានជម្រក គ្មានការផ្តល់ចំណី គ្មានការថែទាំសុខភាព និងគ្មានការចាក់ថ្នាំការពារឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យពួកគាត់ទទួលបានផលទាប អត្រាងាប់ខ្ពស់ និងចំណេញតិច ឬជួនកាលអាចខាត បង់។

ដូចនេះ ដើម្បីទទួលបានជោគជ័យក្នុងការចិញ្ចឹមមាន់អ្នកត្រូវយល់ដឹងពីបច្ចេកទេសការចិញ្ចឹមមាន់ ដោយមានរបងព័ទ្ធជុំវិញទ្រុង មានការជ្រើសពូជ ការផល់ចំណី ការថែទាំ វិធានការពារអនាម័យ និងជីវសុវត្ថិភាពដែលជាវិធីសាស្ត្រងាយស្រួលសម្រាប់កសិករអនុវត្ត។

សរុបសេចក្តីមកការចិញ្ចឹមមាន់រួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការរកប្រាក់ចំណូលសម្រាប់គ្រួសារ កាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់កសិករនៅជនបទ និងបង្កើននូវសុវត្ថិភាពស្បៀង។

២. ដំណើរការនៃការផលិតស្បៀងនៅ

អង្គការ “វីវីអូប៊ី” (VVOB) មកពីពាក្យពេញថា សមាគមផ្លែមីស៍ដើម្បីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ អភិវឌ្ឍន៍ និងជំនួយការបច្ចេកទេស) គឺជាអង្គការមួយដែលមិនរកប្រាក់កម្រៃ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨២ ក្រោមការឧបត្ថម្ភថវិកាពីរដ្ឋាភិបាលសហព័ន្ធនៃប្រទេសប៊ែលហ្ស៊ិក។

ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ (កសក) នៃប្រទេស កម្ពុជា និងនាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម (នជ្សក) បច្ចុប្បន្ន “វីវីអូប៊ី” កំពុងអនុវត្តកម្មវិធីមួយ (កម្មវិធី “អ៊ីមេដ”) ក្នុងគោលបំណងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងសេវាកម្មផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មនៅថ្នាក់ខេត្ត និងថ្នាក់ស្រុក